

Fra Tore Prysets bok

"Fra varm til kald krig"

(Universitetsforlaget 1994)

Volha, 24.03.1998

Kjære Knut Baardseth.

Sender deg litt lesestoff som
kanskje interesserer deg også.

Brev sener.

God bedring!

Beste hilsen

Jon Buset

noen år senere, fikk han klar beskjed av den svenske Sakerhetspolisen om å holde fingrene unna.

Myhre tok også opp Holsts død med sine svenske etterrettingsvenner Stig Roth, Harald Nordenberg og Helge Brådfors i C-byråns avdeling i Göteborg, de såkalte «musketærene», som den norske motstandsbevegelsen samarbeidet nært med. I et brev sommeren 1945 til «Athos, Porthos & Aramis» spør Myhre direkte hva disse og «P» i Stockholm, mente om saken.¹⁴¹ «P» kan ikke være andre enn major Carl Petersén, sjefen for C-byrån. Ante Myhre at C-byrån i Stockholm var innblandet? Også hans svenske etterrettingsvenner fikk imidlertid beskjed av Såpo om å holde seg unna. Det samme gjelder andre av Kai Holsts venner og bekjente fra krigsårene som i ettertid har interessert seg for hans skjebne.¹⁴²

Erik Myhres brev til C-byråns «tre musketærer» i Göteborg sommeren 1945

Til mine venner Athos, Porthos & Aramis!
(Stig Roth, Harald Nordenberg og Helge Brådfors)

De merkelige dager som var, er alt nu et langt tilbakelagt stadium. Vi er kommet inn i en mellomface som skal bety fred, men denne mellomfacen vil sikkert vare lenge. Vi kan med vor aller beste vilje ikke komme tilbake til normalen. Vi kan ikke komme ned på jorden igjen, og vi er alle blitt rastløse, iallfald her i Norge.

Jeg vet ikke om min gjøren og laden har noen større interesse, men for ordens skyld vil jeg nevne at etter å ha mottatt en praktfull rose fra fru Mona Athos den 21/6 på jernbanestasjonen i Göteborg, drog jeg altså til Stockholm og den 22. i bil sammen med Kai Holst direkte til Norge over Torsby. Vi reiste om Elverum. Der

så jeg mit første nazifengsel. Det var eiendommelig å møte så mange tidligere bekjendte, og til og med en gammel skolekamerat, under slik omstendigheter. Alle stod «to attention», og hverken de eller jeg røbet gjenkjendelse med en mine. Vi fortsatte til Hamar og Lillehammer – Holsts og min felles barndoms by.

Natten mellom 25. og 26. juni deltok vi i et raid på de derværende tyske forlegninger. Den 26. kl. 4 om morgenen blev samtlige tyske forlegninger omringet av hjemmestyrkene og 2 000 regulære engelske tropper.

Raidet var lagt op fra norsk side av en tidligere Zero-mand som jeg i januar i år avgav til XU og som blev XUs chef der i distriktet (Per Haslev). Han overtok 'search 1' sammen med Holst som observatør, jeg overtok 'search 2'. Den natten kl. 1 så jeg Holst for siste gang.

Det var en kilde til megen glede å se herrefolket oppstillet i lange rekker og skjelve i buksene. Vi gikk fra forlegning til forlegning og marsjerte langs rekkerne med en eskorte av bebevnedede englendere og sammen med et utvalgt antal kjendte angivere med Finn Kaas i spidsen. Om disse herrer i sin tid var dyktige til å angi sine landsmenn, var de ikke mindre iherdige og dyktige til å utpeke tyske krigsforbrydere. Det hele minnet om en scene fra Rider Haggard der han beskriver hvorledes negerstammene 'lukter ut hexer'. Så snart en av angiverne pekte på en tysker som han kjendte til, blev denne trukket ut av rekken. Med hendene på hodet og med en engelsk soldat med bajonet og alt tilbehør i helene, måtte han løpe alt hvad remmer og tøy kunde holde til opsamlingsplassen. Jo lengre vi kom vekk fra basis, jo hårdere tårn fik herrefolkets representanter. Blev den engelske soldat tret, fik han straks avløsning, og tyskerne var mere døde end levende når de endelig kom frem. De 'uskyldige' – soldater, civile og kvinner, tyske som norske tyskerjenter – stod oppstillet fra den årle morgen til kl. 15 – da gik jeg,

skyld kai e gjerne stå r endnu. Nå ja, det var ialfald en ren vederkvægelse ved skuespillet.

Neste dag, den 27., bilte jeg til Oslo sammen med de to engelske majorer som foretok raidet, samt den tyske øverstkommanderende på Lillehammer som vor fange. Sistnevnte herre bar kufferterne. Atter en vederkvægelse!

Den 26. om morgenen bilte Kai Holst tilbake til Stockholm – og sin død. Han blev fundet skutt den 27. om morgenen. Etter alt å dømme – etter alle undersøkelser – var det selvmord. Jeg kan bare si at en mand som var så pigg på livet – som hadde så mange fremtidsplaner – og som hadde så lite grund til å drepe seg, har aldri jeg truffet. Slik virket han ikke mindst kl. 1 den 26/6. Ottosson og det svenske politi er overbevist om at det er selvmord, og jeg er jo nødt til å la mig overbevise, men *både Mørch Hansson og jeg selv har vondt for å tro det* (T. Prysers understrekning).

Mellem oss sagt hvad mener 'P' i Stockholm og dere selv! ('P' må være major Carl Petersén, C-byråns sjef, T. Prysers anmerkning). Jeg skulde ha været i arbeid hos amerikanerne umiddelbart etter hjemkomsten, men blev anmodet om å foreta visse undersøkelser i sakens anledning. Så bilte jeg tilbake til Lillehammer. Min vei førte mig til Terningmoen ved Elverum. Der oplevet jeg raid nr. 2. Det samme gjentok seg. To raids kan klare seg. *Mine undersøkelser bekreftet bare det usansynlige for selvmord* (T. Prysers understrekning). Faktum er faktum. Jeg er ikke så tåpelig at jeg sier som manden: 'Jeg bestri-der faktum'. Men jeg skjønner ingenting.

Den 9/7 begyndte jeg å arbeide med amerikanerne. Den 7. hadde vi vor Zero-fest. Der hadde vi gleden av å se den skumle Aramis med sin Vanjaramis. Det var oss en glede.

(Kilde: Udatert brev fra E. Myhre, H. Ringvolds arkiv, NIM 103. Se også note 137.)

En sann ig rapport Erik Myhre er bevart, hvor han prøver å rekonstruere Holsts siste dager på Lillehammer. Rapporten er nedtegnet 3.–6. juli, umiddelbart etter dødsfallet. Dessuten finnes en svensk politirapport hvor Holsts kone avhøres om sin manns bevegelser de siste dagene av hans liv. La oss se på konas forklaring først.

Kai Holst ble gift 19. desember 1944 med den 30 år gamle Oslo-jenta Margarete Corneliussen. Også hun var flyktning i Stockholm og arbeidet på Chifferkontoret ved den norske legasjonen i Skeppargatan 32. Trolig hadde Margarete fått et nært forhold til Kai Holst allerede da hun sommeren 1942 i Oslo var ordonnans mellom ham og Arthur Hansson i motstandsbevegelsen. Til Sverige kom hun i februar 1944. Den første tiden etter bryllupet bodde ekteparet i Sandelsgatan 27, deretter i Riddargatan 8. Den 4. juni 1945 reiste fru Holst til Malmö «för att vila sig», etter at hun hadde sluttet på legasjonen 1. juni. I Malmö bodde hun hos familien Ström. Trolig tre dager senere flyttet Kai Holst midlertidig inn hos familien Gustavsen i Dukvägen 33 på Riksby. Det var meningen at også fru Holst skulle ta inn her etter tilbakekomsten fra Malmö 28. juni.

Fru Holst fortalte til svensk politi at hun 12.–13. juni hadde hatt besøk av sin mann i Malmö. Han kom da fra Sandefjord og hadde reist til Malmö via Strömstad og Göteborg. Hva hans oppdrag var i Sandefjord, opplyses ikke av fru Holst. Det kan nevnes at hans onkel, skipsreder Rasmussen, var fra Vestfold-byen. Men det var ikke primært et familiebesøk. Av opplysninger i Erik Myhres fotoalbum går det fram at Holst var i Sandefjord i forbindelse med en begravelse. Den 5. juni var motstandsmannen Einar Sørensen død i Strömstad, etter å ha fått en brennende spritkanne over seg et par uker tidligere. Holst, Myhre og to andre personer brakte båren til Norge med en hurtiggående motorbåt fra en base for flyktningtransport i Havstensund (mellom Strömstad og Grebbestad).¹⁴³ Hit returnerte også Holst.